

TRADICIÓ I SÍNCOPE

La reiteració és el fonament d'això que anomenem tradició. Quant al seu origen (la primera iteració), millor no preguntar gaire (els pantalons tradicionals dels gautxos argentins, còmodes i solts, procedeixen d'una partida d'uniformes militars estil turc que va quedar excedent quan la guerra de Crimea va acabar abans de les previsions.) Les tradicions es consoliden quan es confon «comprendre» amb «estar acostumat a». La diferència entre ambdós conceptes és notable perquè la comprensió consisteix a contemplar què és el que es repeteix entre coses diferents, mentre que la tradició consisteix a contemplar com una cosa es repeteix en si mateixa. La tradició és una comprensió trivial. Una tradició és un costós ultracongelat de costum. Una tradició és un costum blindat contra la incertesa. Però la tradició és també un instrument molt eficaç; és el recurs favorit del vell per a protegir-se del jove; un dels arguments recurrents de l'home contra la dona; l'arma amb què ciutadà i immigrant s'apallissen mútuament; la lligadura més fiable per a unir un individu a una identitat col·lectiva; la millor, potser l'única, manera de perpetuar un odi col·lectiu... Un costum no es perpetua per costum. Una tradició es perpetua per tradició. Els monuments, efemèrides, himnes, banderes, ritus, cerimònies, etc. són invents molt útils per a fer arrelar tradicions. Tot consisteix a repetir i repetir fins que conèixer es confon amb reconèixer. Però tanta força potser no és només cultural. La fascinació magnètica per tot allò que es repeteix potser s'ha de cercar una miqueta més profundament dins de la matèria viva. Aquesta història real il·lustra tal sospita.

En un mas molt prop de la ciutat de Cervera viu un agricultor vidu. Un amic meu, l'artista Àngel Jové, hi va passar un estiu sencer. Convivien vivint: cadascú feia la seva vida. Però aviat van agafar gust a la conversa. Uns dels vells costums del masover era matar els pollastres i conills sobre una soca col·locada vora l'era, enfront de la porta posterior de la casa que dona a ponent. La cerimònia tenia un oficiant i dos espectadors habituals. L'oficiant era l'amo de la casa, un dels habituals era Àngel i l'altre era la Negreta, una

© Jorge Wagensberg

gateta negra i menuda. Àngel fallava alguna vesprada. La Negreta no havia fallat ni una sola vegada des que tenia ús de raó de gat, és a dir des de feia més de vuit anys. Així que s'acostava el moment, la Negreta prenia posicions, sempre al mateix lloc, en primera fila sota l'ombra d'una figuera. I des d'allí, agotnada a l'estil felí més depurat, clavava la seva mirada en el sacrifici d'aquells pobres desgraciats. Mentre l'escorxadador degollava i es lamentava de la seva mala sort entre cop i cop, i el meu amic murmurava somieigs al sol amb un got de vi negre a la mà, la Negreta dilata-

va les pupil·les sense perdre's el menor detall de la carnisseria. La cerimònia no durava mai més de deu minuts i conclouia sempre de la mateixa manera. El cepat oficiant llençava les peces de carn fresca a un recipient de plàstic blanc, es netejava les mans en el seu davantal de matar i exclamava amb bon ànim: «Bé, apa, i ara a preparar el sopar!» Era el senyal que la cerimònia havia acabat. Llavors la Negreta comprenia i se n'anava tranquil·lament a altres quefers de gat de masia. Això ocorria un de cada dos dies. Els ritus són ritus entre altres coses perquè canvien molt poc: «Bé, apa, i ara a preparar el sopar!», «Bé, apa, i ara a preparar el sopar!»...

Però un dia la cerimònia es va tòrcer just al final. Era la primera vegada en més de vuit anys. L'escorxadador llança els dos pollastres al calaix i fa, de sobte, una cosa insòlita en ell: una broma. Gira el cap molt lentament, exageradament lentament, i es queda mirant la Negreta, fixament, amb un quart de somriure. La gateta s'inquieta per la novetat en el guió. Però no mou ni un pèl del bigotí. Llavors l'home es neteja les mans, empenya el ganivet de degollar i exclama amb veu alegre «Bé, apa, i ara la Negreta!». I la Negreta es va desmaiar. Els dos homes van tardar uns quants minuts a reanimar l'animal.

Àngel s'empipa cada vegada que dubta de la veracitat d'aquesta història, però el que ell no sap és que ja fa temps que he decidit creure-me'l.

JORGE WAGENSBERG

Director de l'Àrea de la Ciència de la Fundació La Caixa, Barcelona.